

نام درس: دانش خانواده و جمعیت

تعداد واحد: ۲

تعداد جلسات: ۱۷

نوع واحد: نظری

فراگیران: دانشجویان کارشناسی

مدرس: معصومه حیدری

توصیف دوره

درس دانش خانواده و جمعیت در جهت استحکام و تعالی خانواده و بررسی مسائل و مشکلات جمعیت ارائه می‌گردد. مباحث مطرح شده در این درس عبارتند از: مفاهیم بنیادین خانواده براساس آموزه های دینی، آشنایی با معیارهای صحیح انتخاب همسر، فراگیری مهارت‌های مورد نیاز در تشکیل، تحکیم و تعالی خانواده و نحوه رفتار با همسر و سایر بستگان، رعایت حقوق متقابل در روابط اجتماعی، آشنایی با مباحث جمعیتی و آسیب های کاهش جمعیت در سطح ملی و تک فرزندی در ابعاد فردی و خانوادگی، سیاست ها و چالش های جمعیتی در جهان و ایران

هدف کلی:

آشنایی دانشجویان با مبانی دانش خانواده و چگونگی تشکیل، تحکیم و تعالی آن و ویژگی های جمعیتی و نقش آن ها در ارتقای کیفیت زندگی.

اهداف رفتاری:

در پایان این واحد آموزشی فراگیر قادر خواهد بود:

- اهمیت خانواده و ازدواج از دیدگاه اسلام را شرح دهد.
- مهارت های اخلاقی، تربیتی، اجتماعی و زناشویی لازم برای پایداری خانواده را توضیح دهد.
- عوامل تحکیم خانواده را شرح دهد و علل بروز مشکلات و طلاق در خانواده را بیان کند.
- پنجره جمعیتی، سیاست های جمعیتی و روشهای جلوگیری از نرخ سالمندی را بیان کند.
- اهمیت و جایگاه فرزند پروری از دیدگاه اسلام را بیان کند و عوامل ناباروری و درمان آن را توضیح دهد.
-

شیوه تدریس _ یادگیری:

- سخنرانی، استفاده از ویدئو پروژکتور، بحث گروهی

تکالیف فراگیران:

ارزشیابی:

الف) در طول دوره (کوئیز، تکالیف، امتحان میان ترم...) بارم: ۵

ب) پایان دوره: بارم: ۱۵

جدول زمانبندی درس دانش خانواده و جمعیت

جلسه	موضوع درس	اهداف درس
۱	تعریف خانواده و کارکردهای آن	نهاد خانواده و اصول و قواعد حاکم بر آن، کارکردهای خانواده، وضعیت خانواده در ایران و جهان
۲	اهمیت و ضرورت تشکیل خانواده	نیازهای اساسی جوان و آسیب های ارتباط با جنس مخالف، مدیریت غریزه جنسی و شناخت روابط جنسی حرام و پیشگیری از آن
۳	آشنایی با کارکرد های خانواده	پیامدهای مثبت ازدواج و معیارهای همسرگزینی و مهارت های انتخاب همسر شایسته
۴	آشنایی با موانع ازدواج	تسهیل ازدواج در رویارویی با موانع مختلف مانند اشتغال به تحصیل، خدمت سربازی، سن، تفاوت فرهنگی، مخالفت والدین و.....
۵	عوامل تحکیم خانواده	عوامل تحکیم خانواده و نقش اعضاء خانواده در تقویت و تضعیف خانواده
۶	آشنایی با اصول ناظر بر روابط اعضای خانواده	اصول مهم مانند قداست، اصل وحدت، حمایت، رعایت حریم خصوصی خانواده و حقوق و مسئولیت های مالی زوجین
۷	تعالی خانواده	الگوهای خانواده متعالی، اخلاق در خانواده و حقوق اعضاء خانواده نسبت بهم
۸	مهارت های تحکیم خانواده	کیفیت اضهار محبت نسبت به اعضاء خانواده، ارتباط گفتاری مناسب، راز داری، روابط جنسی مطلوب، حسن معاشرت
۹	آشنایی با عوامل استحکام خانواده	تمکین زوجه، ولایت پدر بر فرزندان، حقوق اختصاصی زنان و مردان و مهارت های کسب درآمد
۱۰	ایمن سازی خانواده	راههای ایمن سازی خانواده از آسیب ها(آموزش، ارزیابی مستمر روابط خانوادگی، مواجهه مناسب با عیوب همسر، مدیریت خشم، کسب مهارت حل مسئله)
۱۱	سبک زندگی ایران- اسلامی	الگوی مصرف ایرانی اسلامی، فرهنگ کار و تلاش در خانواده، الگوی تفریحات سالم در خانواده
۱۲	انحلال خانواده و طلاق	پیامدهای فردی و اجتماعی طلاق، عوامل حقوقی و اخلاقی طلاق، ترمیم خانواده آسیب دیده از طلاق
۱۳	آشنایی با مشکلات خانواده معاصر و عوامل تضعیف و فروپاشی خانواده	مسائل و مشکلات خانواده معاصر، عوامل شناختی و رفتاری تضعیف خانواده
۱۴	آشنایی با آثار و فواید فرزند آوری و اخلاق و آداب بارداری و تربیت فرزند	فواید جسمانی و روحی روانی فرزند داشتن، آداب دوران قبل و بعد از بارداری و دوران شیردهی و اصول تربیت فرزند
۱۵	جمعیت و شاخص های آن	جمعیت و تحولات آن در ایران و جهان، پیامدهای اقتصادی و فرهنگی کاهش جمعیت، پنجره جمعیتی و راهکارهای افزایش جمعیت
۱۶	ناباروری در زوجین و علل آن	تعریف ناباروری، علل ناباروری در زن و مرد و روشهای مختلف درمان آن

جلسه اول:

هدف کلی: تعریف خانواده و قواعد حاکم بر آن

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیر قادر خواهد بود:

- نهاد خانواده و اصول و قواعد حاکم بر آن را توضیح دهد
- کارکردهای فردی و اجتماعی خانواده را بیان کند
- سیرتطور خانواده در تاریخ را بیان کند
- وضعیت خانواده در جهان و ایران را توضیح دهد
- تفاوت های فردی زن و مرد را در خانواده بیان کند

جلسه دوم:

هدف کلی: اهمیت و ضرورت تشکیل خانواده

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیر قادر خواهد بود:

- نیاز های زیستی انسان را بشناسند و نقش خانواده در تامین نیازها را توضیح دهد
- آسیب های دوستی دختر و پسر قبل از ازدواج را توضیح دهد
- راههای خویشتن داری قبل از ازدواج را بیان کند
- آسیب های روابط آزاد با جنس مخالف را شرح دهد
- آمادگی های لازم برای ازدواج و عوامل موثر بر ازدواج موفق را بیان کند

جلسه سوم:

هدف کلی: آشنایی با کارکرد های تشکیل خانواده

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیر قادر خواهد بود:

- پیامد های مثبت ازدواج را توضیح دهد
- اهمیت ازدواج را شرح دهد
- معیار های همسر گزینی را توضیح دهد
- مهارت های انتخاب همسر شایسته را بیان کند

جلسه چهارم:

هدف کلی: آشنایی با موانع ازدواج

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیر قادر خواهد بود:

- مانع بودن ادامه ی تحصیلات و راه حل آن را توضیح دهد
- مانع بودن مسائل اقتصادی و راه حل آن را شرح دهد
- مشکل اعتیاد یا طلاق والدین دختر و پسر در امر ازدواج را بیان کند
- مشکل تفاوت فرهنگی دختر و پسر و راه حل آن را توضیح دهد
- مشکل مخالفت والدین با ازدواج و راه حل آن را شرح دهد
- راه حل مشکل سراغ نداشتن فرد مناسب برای ازدواج را توضیح دهد
- با مشکل ازدواج فامیلی و معلولیت فرزند و راه حل آن آشنا گردد

جلسه پنجم:

هدف کلی: عوامل تحکیم خانواده

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیر قادر خواهد بود:

- عوامل تحکیم خانواده را نام ببرد
- مهارت های تحکیم خانواده (مهارت های عاطفی، ارتباطی، اقتصادی و...) را بیان کند
- نقش اعضاء خانواده در تحکیم ازدواج را (پدر، مادر و بستگان) را توصیف کند
- عوامل تقویت کارکرد خانواده را توضیح دهد
- عوامل تضعیف خانواده و راه کارهای اصلاح آن را بیان کند

جلسه ششم:

هدف کلی: آشنایی با اصول ناظر بر روابط اعضای خانواده

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیر قادر خواهد بود:

- قداست و استحکام خانواده را بیان کند
- اصل وحدت را شرح دهد
- رعایت حریم خصوصی زن و شوهر را توضیح دهد
- رعایت اصل حمایت از خانواده را شرح دهد
- حقوق و مسئولیت های مالی زوجین را توضیح دهد
- آزادی اقتصادی و مالی زوجین در درون و بیرون خانواده را توضیح دهد

- مسئولیت های مالی مردان را در خانواده بیان کند
- ارث زن و شوهر را شرح دهد

جلسه هفتم:

هدف کلی: تعالی خانواده

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیر قادر خواهد بود:

- الگوهای خانواده متعالی را نام ببرد
- حقوق اعضای خانواده نسبت بهم (حقوق جنین، مادران باردار، حقوق شیردهی، حقوق مردان، نوجوانان) بیان کند.

- رعایت حقوق متقابل در روابط اجتماعی را توضیح دهد
- رعایت حقوق متقابل زن و شوهر و فرزندان نسبت به یکدیگر را توضیح دهد
- حقوق افراد در رسانه ها و فضای مجازی را بیان کند
- حفظ کرامت و عزت خاوادگی زن در کنار وظایف اجتماعی را بیان کند
- اخلاق در خانواده را توضیح دهد

جلسه هشتم:

هدف کلی: مهارت های تحکیم خانواده

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیر قادر خواهد بود:

- کیفیت اظهار محبت در خانواده را بیان کند.
- ارتباط گفتاری مناسب افراد خانواده را شرح دهد
- رازداری و احترام به همسر را توضیح دهد
- روابط جنسی مطلوب را توضیح دهد
- حسن معاشرت همسران را توضیح دهد

جلسه نهم:

هدف کلی: آشنایی با عوامل استحکام خانواده

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیر قادر خواهد بود:

- اثر دینداری را بر استحکام خانواده توضیح دهد
- تاثیر همدلی زن و شوهر را بر استحکام خانواده شرح دهد
- مدیریت اقتصادی خانواده را توضیح دهد
- تمکین زوجه را توضیح دهد
- ولایت پدر بر فرزندان را شرح دهد
- حقوق اختصاصی مردان و زنان را توضیح دهد
- درباره ی مهارت کسب درآمد توضیح دهد

جلسه دهم:

هدف کلی: سبک زندگی ایرانی – اسلامی

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیران قادر خواهند بود:

- اصول، هنجار و ناهنجاری های معاشرت در خانواده و اجتماع (راستگویی، پرهیز از دروغ، پرخاشگری، صبر) را بیان کند
- الگوی مصرف ایرانی- اسلامی و آسیب های مصرف گرایی را توضیح دهد
- فرهنگ کار و تلاش در خانواده و اجتماع (وجدان کاری، ساعات فعالیت مفید روزانه و) بیان کند
- الگوی تفریحات سالم در خانواده را توضیح دهد
- جنبه های مختلف مد و الگو برداری را توضیح دهد

جلسه یازدهم:

هدف کلی: ایمن سازی خانواده

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیران قادر خواهند بود:

- عوامل تضعیف کارآمدی خانواده (عوامل شناختی، عوامل رفتاری) را بیان کند
- مدیریت صحیح مصرف را توضیح دهد
- راه های ایمن سازی خانواده از طریق آموزش، ارزیابی مستمر روابط خانوادگی، مدیریت خشم، کسب مهارت حل مسئله با توضیح دهد

- درباره ی رعایت حد و مرز ها در خانواده توضیح دهد
- تامین نیاز های عاطفی همسران ، فرزندان و والدین را شرح دهد

جلسه دوازدهم:

هدف کلی: انحلال خانواده و عوامل طلاق

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیران قادر خواهند بود:

- عوامل حقوقی و اخلاقی طلاق توضیح دهد
- پیامدهای فردی، خانوادگی و اجتماعی طلاق را بیان کند
- ایمن سازی خانواده از آسیب ها ی طلاق (عوامل، پیامدها و راهکارهای کاهش آن)را بیان کند
- تهدیدها، آسیب ها و عوامل ارتقاء بنیان خانواده (عوامل موثر بر تحکیم و تضعیف خانواده)را توضیح دهد
- ترمیم خانواده آسیب دیده از طلاق را بیان کند (تقویت فضایل اخلاقی، پذیرش موقعیت جدید، تقویت پیوند های اجتماعی)

جلسه سیزدهم:

هدف کلی: آشنایی با مشکلات خانواده معاصر و عوامل تضعیف و فروپاشی خانواده

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیران قادر خواهند بود:

- مشکل افزایش سن ازدواج را بیان کند
- کارامدی خانواده سالم را توضیح دهد
- عوامل شناختی تضعیف خانواده را توضیح دهد
- عوامل رفتاری تضعیف خانواده را بیان کند
- عوامل جهانی طلاق را توضیح دهد
- علل بروز طلاق در ایران را توضیح دهد
- پیامد های طلاق را شرح دهد
- راهکارهای کاهش طلاق را بیان کند

جلسه چهاردهم:

هدف کلی: آشنایی با آثار و فواید فرزند آوری و اخلاق و آداب بارداری و تربیت فرزند

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیران قادر خواهند بود:

- فواید جسمانی فرزند داشتن را شرح دهد
- فواید روحی و روانشناختی فرزند داشتن را توضیح دهد
- آثار و فواید فرزند را در استحکام خانواده بیان کند
- آداب دوران قبل از بارداری را توضیح دهد
- آداب دوران بارداری را شرح دهد
- توصیه های دوران نوزادی را بیان کند
- اصول تربیت فرزند را توضیح دهد

جلسه پانزدهم:

هدف کلی: جمعیت و شاخص های آن

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیران قادر خواهند بود:

- جمعیت و جمعیت شناسی را تعریف کند و روند تحولات جمعیت در ایران و جهان را شرح دهد.
- پیامد های کاهش جمعیت و افزایش نرخ سالمندی را بیان کند.
- پیامدهای اقتصادی، فرهنگی، سیاسی – امنیتی ناشی از کاهش جمعیت را بیان کند.
- پنجره جمعیتی را توضیح دهد و سیاست های مناسب این دوران را نام ببرد.
- راهکارهای افزایش جمعیت را نام ببرد.
- مهاجرت جمعیت جوان و نخبه به خارج و اثرات آن بر کاهش جمعیت را بیان کند.

جلسه شانزدهم:

هدف کلی: ناباروری و علل آن

اهداف رفتاری:

در پایان این جلسه آموزشی فراگیر قادر خواهند بود:

- ناباروری را تعریف کند و عوامل موثر بر آن را نام ببرد.
- تاثیر سن و روشهای پیشگیری از بارداری را بر ناباروری توضیح دهد.
- تاثیر تغذیه ناسالم، مواد فریز شده، شرایط روحی، نوع لباس، مواد شیمیایی و سیگار را بر ناباروری توضیح دهد.
- درمانهای ناباروری داورپی، جراحی و هورمونی را توضیح دهد.

منابع:

- ۱- حسینی اکرم، جمعیت ایران: افزایش یا کاهش؟، تهران، انتشارات دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- ۲- حسینی حاتم، گذار جمعیت شناختی در ایران، مجموعه مقالات همایش تحلیل روندهای جمعیتی کشور، تهران، انتشارات مرکز آمار.
- ۳- رهبری حسن، اسلام و سامان دهی جمعیت، قم، بوستان کتاب.
- ۴- صادقی رسول و فرجادی غلامعلی، پنجره جمعیتی، فرصتی طلایی برای توسعه اقتصادی در ایران.
- ۵- جمعی از نویسندگان، دانش خانواده و جمعیت ، ، نشر معارف، ۱۳۹۲ .
- ۶- جمعی از نویسندگان به کوشش زهرا ایت اللهی، اخلاق خانواده، دفتر نشر معارف ۱۳۹۱ .
- ۷- حسین مظاهری به کوشش امیر حسین بانکی پور فرد اخلاق در خانواده ، دفتر نشر معارف ۱۳۹۱ .
- ۸- همایش جمعیت و توسعه پایدار، تهران، انجمن جمعیت شناسی ایران.
- ۹- آیت اللهی زهرا، حقوق زنان برابری و نابرابری،